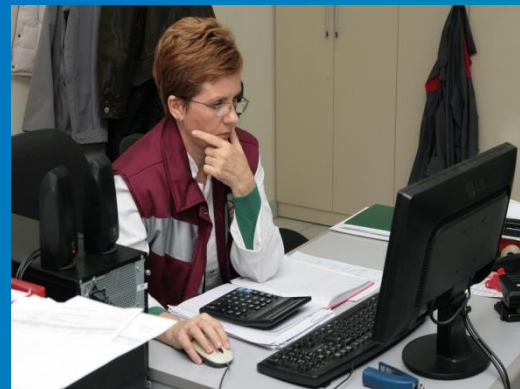
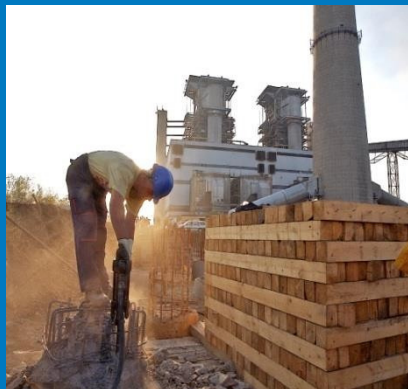

Strategija za Srbiju 2018-2023.

Usvojena na sednici Borda direktora 27.02.2018.

European Bank
for Reconstruction and Development

EBRD obezbeđuje prevode originalnog teksta dokumenta samo da bi olakšala čitaocu čitanje dokumenta. Iako se EBRD pobrinula u razumnoj meri da osigura autetičnost prevoda, EBRD ne garantuje niti potvrđuje tačnost prevoda. Čitačevo oslanjanje na takav prevod je na sopstveni rizik. Ni u kom slučaju se EBRD, njeni zaposleni, niti predstavnici ne mogu smatrati odgovornim pred čitaocem ili bilo kim drugim za netačan prevod, greške u prevodu, omaške, brisanje, nedostatke, odnosno menjanje sadržaja prevoda, bez obzira na uzrok, niti se mogu smatrati odgovornim za nadoknadu štete ovim izazvane. U slučaju bilo kakvog nepoklapanja ili protivrečnosti između engleske i prevedene verzije, engleski tekst će biti merodavan.

Sadržaj i spisak skraćenica i akronima

Sadržaj		Pojmovnik ključnih termina	
Rezime	4	ABI	Godišnji obim poslovanja
Srbija–EBRD Kratak prikaz stanja	5	ASB	Program „Savet za mala preduzeća“
I. Sprovođenje prethodne strategije – 2014-2017	6	BDP	Bruto domaći proizvod
Ključni rezultati tranzicije ostvareni tokom perioda sprovođenja prethodne strategije	6	E&S	Ekološki i socijalni uticaji
Izazovi u sprovođenju i ključne pouke	8	EBRD	Evropska banka za obnovu i razvoj
II. Ekonomski kontekst	9	EIB	Evropska investiciona banka
Makroekonomski kontekst i izgledi za period obuhvaćen strategijom	9	ENEF	Fond za ekspanziju preduzeća
Ključni izazovi tranzicije	10	EPS	Elektroprivreda Srbije
III. Prioriteti vlade i aktivnosti zainteresovanih strana	12	ESCO	Društvo za energet. usluge
IV. Definisanje prioriteta strategije EBRD za Srbiju	13	ETI	Očekivani uticaj na tranziciju
V. Okvir aktivnosti i rezultata	14	EU	Evropska unija
VI. Mapiranje komplementarnih aktivnosti međunarodnih partnera u oblastima rada EBRD-a	17	GCAP	Akcioni plan za „zeleni grad“
VII. Rizici u implementaciji i ekološke i socijalne implikacije	18	GET	Prelaz na „zelenu“ ekonomiju
VIII. Procena potreba za donatorskim su-finansiranjem	19	ICGI	Inicijativa za unapređenje investicione klime i upravljanja
Aneks: Politička procena u kontekstu člana 1.	21	IEA	Međunarodna agencija za energiju
		IFC	Međunarodna finansijska korporacija
		ILO	Međunarodna organizacija rada
		IPC	Indeks potrošačkih cena
		JPP	Javno-privatno partnerstvo
		MFI	Međunarodne finansijske institucije
		MMF	Međunarodni monetarni fond
		MMSP	Mikro, mala i srednja preduzeća
		MSP	Mala i srednja preduzeća
		MW	Megavat
		NPL	Problematični kredit
		OCD	Organizacije civilnog društva
		ODA	Zvanična razvojna pomoć
		OPCO	Tehnološko-poslovna celina
		PFI	Partnerske fin. institucije
		PSC	Ugovor o pružanju javnih usluga
		PTI	Uticaj portfolija na tranziciju
		RE	Obnovljiva energija
		REEP	Regionalni program energetske efikasnosti za ZB
		RZS	Republički zavod za statistiku
		SB	Svetska banka
		SDI	Strane direktne investicije
		SEF	Svetski ekonomski forum
		TC	Tehnička saradnja
		TFP	Program za unapređenje trgovine
		WIB	Program „Žene u biznisu“
		ZB	Zapadni Balkan

Srbija se obavezala na principe višestranačke demokratije, pluralizma i tržišne ekonomije, u skladu sa uslovima definisanim u članu 1. Ugovora o osnivanju Banke i dosledno primenjuje ove principe.

Pošto su ekonomski problemi u zemlji, izazvani ozbiljnim poplavama 2014. godine, u velikoj meri prevaziđeni, ekonomski rast je obnovljen. Ubrzana je i dinamika ekonomskih reformi, a Srbija je u Izveštaju Svetske banke o uslovima poslovanja u 2016. godini proglašena za jednu od deset zemalja koje su najviše popravile svoje poslovno okruženje. Godine 2015. je potpisan trogodišnji sporazum sa MMF-om čiji su ključni element predstavljale strukturne reforme. Napredak Srbije na putu ka članstvu u EU se nastavlja kontinuirano. Srbija je i aktivan učesnik Berlinskog procesa i teži da ostvari bolju integraciju sa susedima u regionu Zapadnog Balkana. EBRD podržava ove procese i kroz investicije i kroz angažovanje u oblasti javnih politika, i nastaviće to da čini – koordinišući s multilateralnim i bilateralnim partnerima – u narednom periodu sprovođenja strategije.

Uprkos ostvarenom napretku, Srbija se i dalje suočava sa značajnim izazovima tranzicije ka održivoj tržišnoj ekonomiji, prema definiciji EBRD, tj. tranzicije ka privredi koja je konkurentna, kojom se dobro upravlja, koja je ekološki usmerena, inkluzivna, otporna i integrisana, s obzirom na to da postoji ozbiljan raskorak u svih šest oblasti. Upoznati sa neophodnošću tranzicije, sa reformskim programom vlade i svesni prednosti Banke u odnosu na druge međunarodne finansijske institucije i donatore, EBRD kao prioritet za podršku Srbiji utvrđuje: unapređenje **konkurentnosti i upravljanja**, na koje se odražavaju niska produktivnost nereformisanih preduzeća u državnom vlasništvu i javnih komunalnih preduzeća, kao i slabija investiciona klima koja ne pogoduje rastu vođenom privatnim sektorom, i jačanje **integracije**, koja predstavlja ključni prioritet regiona Zapadnog Balkana, otežan, između ostalog, neadekvatnom saobraćajnom infrastrukturom. Promovisanje **prelaska na „zelenu“ ekonomiju** biće još jedan prioritet, s obzirom na visoku potrošnju energije u Srbiji u odnosu na njen BDP, kao i njenu osetljivost na klimatske promene.

U tom smislu, EBRD je definisala sledeće strateške prioritete za Srbiju, za period od 2018-2023. godine:

- Unapređenje konkurentnosti i upravljanja, jačanjem kapaciteta privatnih preduzeća i reformisanjem odabranih preduzeća u državnom vlasništvu i javnih komunalnih preduzeća
- Jačanje integracije kroz unapređenje saobraćajne mreže, podršku reformi procesa ekonomskog povezivanja regiona i unapređenje umreženosti energetske sistema
- Podrška „zelenoj“ ekonomiji kroz unapređenje energetske efikasnosti, bolje korišćenje obnovljive energije i promovisanje održive prakse.

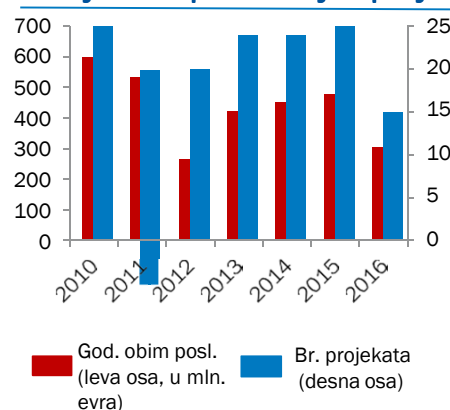
Svojim projektima EBRD će težiti i promovisanju inkluzivnog, rodno-ravnopravnog rasta, u skladu sa rodnom strategijom i strategijom ekonomske inkluzije koje je usvojio Odbor direktora. Banka će takođe nastaviti da pruža podršku u rešavanju krize problematičnih kredita u okviru Radne grupe za rešavanje problematičnih kredita.

Srbija – EBRD Kratak prikaz stanja

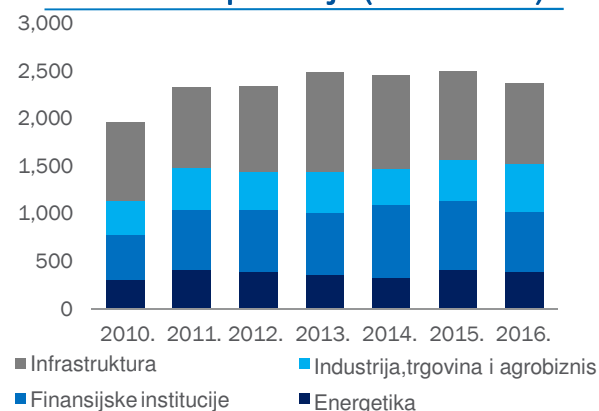
Investicione aktivnosti EBRD-a u Srbiji¹

Portfolio	2,244 mln.evra	Br. aktivnih projekata	100
Udeo kapitala	13%	Operativna sredstva	1,529 mln. evra
Privatni sektor	44%	Neto kumulativni obim poslovanja	4,538 mln. evra

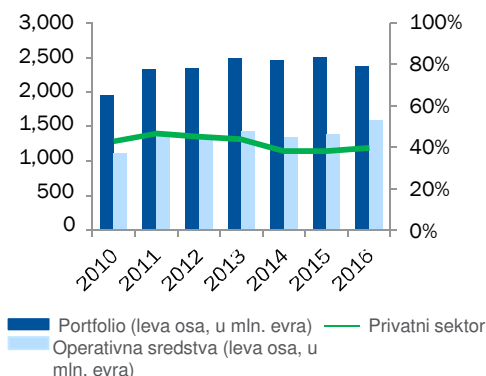
Godišnji obim poslovanja i projekti

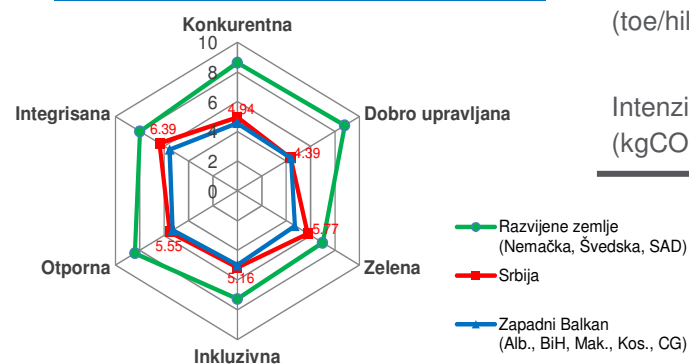
Struktura portfolija (u mln. evra)

Dinamika portfolija

Tranzicioni jazovi

Srbija - osnovni podaci

Broj stanovnika (u mln.)	7,0	2016.
BDP po glavi stanovnika (paritet kupovne snage, USD)	14.493	2016.
Indeks globalne konkurentnosti (SEF, rang na listi od 138 zemalja)	78.	2017-18.
Stopa nezaposlenosti (RZS Srbije)	15,3%	2016.
Stopa nezaposlenosti mladih (RZS Srbije)	34,9%	2016.
Stopa participacije žena (ILO)	43,4%	2016.
Potrošnja energije u odnosu na BDP (TPES/BDP) (toe/hiljada 2010 USD. Izvor: IEA)	0,35	2014.
Intenzitet emisije/BDP (kgCO2/2010 USD. Izvor: IEA)	1,01	2014.

¹ Podaci na kraju oktobra 2017. Udeo privatnog sektora: 5-godišnji pokretni prosek na bazi kumulativnih ulaganja Banke.

1. Sprovođenje prethodne strategije – 2014-2017.

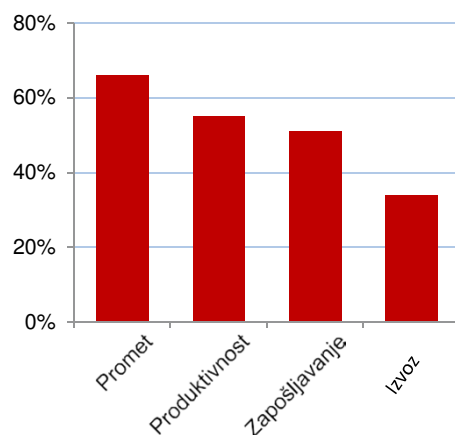
1.1. Ključni rezultati tranzicije ostvareni tokom perioda sprovođenja prethodne strategije

Prioritet 1: Jačanje uloge i konkurentnosti privatnog sektora

Programi „Saveti za mala preduzeća“ (ASB) ³

% ASB klijenata koji su povećali ...

Ključni rezultati tranzicije

Banka je nastavila da podržava klijente iz privatnog sektora, na sledeći način:

- Kroz podršku **prekograničnih lanaca vrednosti u agrobiznisu**. Klijenti su pojačali svoje prisustvo na međunarodnom i regionalnom tržištu (Danube Group, Nectar, Don Don, Famina) ili su se proširili nakon unapređenja tehnologije (Axereal) i efikasnosti (Soufflet Sustainable Agriculture Supply)
 - Poboljšanje pristupa finansijskim sredstvima za MSP** kroz programe posrednog kreditiranja i direktnog finansiranja (kao što je program ENEF, u kom su registrovane prve investicije srednje velicine u prethodnom periodu)
 - Primenjen je sveobuhvatni pristup za **rešavanje problema rodni razlika** i povećanje pristupa finansiranju i veštinama (WiB) kombinovanjem kreditnih linija PFI sa uslugama ASB u cilju izgradnje kapaciteta banaka i klijenata
 - Održana su 303 **savetovanja za mala preduzeća**, što je u proseku doprinelo povećanju produktivnosti od 32%, povećanju prometa od 27% i rastu zaposlenosti od 23%
 - Nekoliko klijenata (npr. Agri Europe, Atlantic Grupa) prijavilo je poboljšano **korporativno upravljanje** kao rezultat podrške Banke
 - ICGI i drugi donatorski finansirani TC projekti pomogli su u uklanjanju prepreka za ulaganje i rast privatnog sektora
- Banka nije imala priliku da podrži privatizaciju i restrukturiranje ključnih preduzeća u državnom vlasništvu, jer se sa privatizacijom Komercijalne banke i Telekomu Srbije kasnilo uprkos tome što je vlada izrazila nameru da taj proces nastavi. Aktivnosti u korporativnom sektoru bile su manje od predviđenih, usled usporenog rasta u čitavoj zemlji i potražnje za finansijskim sredstvima EBRD-a.

1. Strateški prioriteti za period od 2014-2016. godine: 1) Konkurentnost privatnog sektora 2) Jačanje finansijskog sektora; 3) Razvoj javnih komunalnih preduzeća.

2. Podaci za kraj 2016. godine. Indikator „Performansa uticaja na tranziciju“ pokazuje koliko je verovatno da projekat ostvari uticaj na tranziciju koji je očekivan prilikom njegovog potpisivanja.

3. Projekti iz perioda od 2014-2017. koji su evaluirani.

1. Sprovođenje prethodne strategije – 2014-2017.

1.1. Ključni rezultati tranzicije ostvareni tokom perioda sprovođenja prethodne strategije

Prioritet 2: Jačanje bankarskog sektora i finansijskog posredovanja

Ključni rezultati tranzicije

Banka je pomogla da se smanji valutna izloženost u bankarskom sektoru, **podržavajući finansiranje u lokalnoj valuti**:

- Emitovala je dinarsku obveznicu i to je bio prvi put do sada da jedna međunarodna institucija emituje dinarsku obveznicu. Prikupljena sredstva su iskorišćena za dalje kreditiranje aktivnosti MSP i programa opštinske i ekološke infrastrukture (MEI)
- Olakšala je smanjivanje rizika portfolija lokalnih banaka putem **međ valutnih bazičnih svopova**
- Pomogla je da se učvrsti poverenje javnosti u bankarski sistem i ojačala je održivost osiguranja depozita obezbeđivanjem kreditne linije Agenciji za osiguranje depozita (AOD), u kombinaciji sa strateškom inicijativom tehničke saradnje za jačanje institucionalnih kapaciteta AOD
- Učestvovala u radu Radne grupe (RG) za rešavanje problematičnih kredita, a rezultat rada RG bio je da vlada **usvoji Strategiju za rešavanje problematičnih kredita** kao i sprovođenje važnih zakonskih reformi. Ukupna stopa problematičnih kredita je za dve godine smanjena sa 22% na 12%

Međutim, tražnja za Bančinim dužničkim sredstvima finansiranja (bilo u evrima ili u lokalnoj valuti) je smanjena zbog:

- Visoke likvidnosti bankarskog sektora i okruženja niskih kamatnih stopa, što je sredstva EBRD-a učinilo manje privlačna za krajnje zajmoprimce
- Niske tražnje za dugoročnim dinarskim finansijskim sredstvima

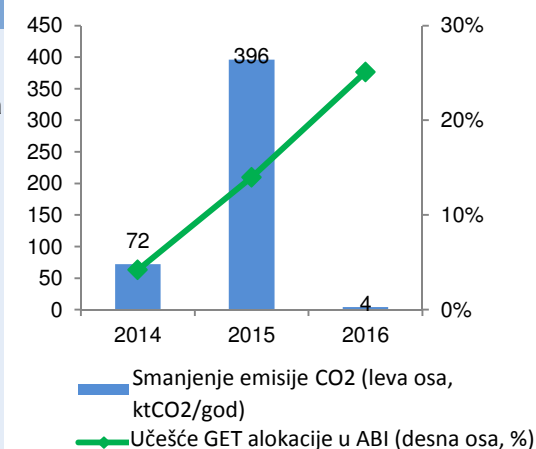
Prioritet 3: Razvoj održivih i efikasnih javnih komunalnih preduzeća

Ključni rezultati tranzicije

Banka je nastavila da pruža podršku transformaciji javnih komunalnih preduzeća kroz:

- Nastavak kreditiranja i savetovanja u oblasti poslovne politike za Železnice Srbije, a rezultat je bio završetak procesa razdvajanja tri tehnološko-poslovne celine u ovom preduzeću. U međuvremenu je nastavljena realizacija obnove Koridora X
- Ulaganje u **restrukturiranje** radiodifuznog sektora i **razvoj širokopojasne infrastrukture** (Digital Switchover), čime je povećano učešće ruralnih domaćinstava koja su priključena na TV i telekomunikacione sisteme
- Kreditiranje kombinovano sa **Akcionim planom korporativnog upravljanja u EPS-u**
- Realizaciju velikog kredita **Gradskom saobraćajnom preduzeću Beograd**, zajedno sa savetodavnim programom za korporativno upravljanje što bi trebalo da poveća operativnu i finansijsku efikasnost
- **Potpisivanje Memoranduma o razumevanju u oblasti ICGI** (Inicijative za unapređenje investicione klime i upravljanja) – uz širenje obima ključnih savetodavnih projekata u cilju uključivanja, između ostalog, u dijalog za pružanje podrške javno-privatnim partnerstvima i jačanje regulatornih kapaciteta za nabavke

Banka je bila u mogućnosti da pruži samo ograničenu podršku razvoju javno-privatnog partnerstva zbog niskog kapaciteta za implementaciju i regulatornih uskih grla. Banka pruža savetodavnu pomoć u rešavanju ovih pitanja.

1. Sprovođenje prethodne strategije – 2014-2017.

1.2. Izazovi u sprovođenju i ključne pouke

Kontekst sprovođenja:

- U maju 2014. godine šteta naneta poplavama ostavila je ozbiljne posledice na srpsku privredu. Banka je reagovala nizom hitnih projekata, uključujući 1) rekonstrukciju prelaza preko reke Save, 2) preusmeravanje Programa obnove opštinske infrastrukture u Beogradu (MIRP) i 3) pripremu zajma za restrukturiranje EPS-a. Privredni rast je obnovljen u 2015. godini, podstaknut investicijama i snažnijom eksternom tražnjom. Uz pomoć Stend-baj aranžmana Srbije sa MMF-om obnovljena je fiskalna disciplina, a sprovođenje strukturnih reformi počelo je da daje rezultate u investicionom ambijentu. Sve strane prepoznaju kontinuirane prepreke poslovanju, naročito regulatornu neizvesnost, slabu Poresku upravu, nepredviđene parafiskalne troškove i slabosti pravosudnog sistema. EBRD se sve više fokusirala na kreditiranje opština i ostvarila uspeh u sektoru agrobiznisa. Niske kamatne stope i visoka likvidnost u bankarskom sistemu uticali su na tražnju privrede, partnerskih banaka EBRD-a i krajnjih zajmoprimaca u sektoru MSP za sredstvima finansiranja. Restrukturiranje i/ili privatizacija preduzeća u državnom vlasništvu ostaju ključni prioritet za koji će biti neophodna dalja podrška u narednom strateškom periodu. Vlada je i dalje posvećena pristupanju EU, kao i Berlinskom procesu i Regionalnom ekonomskom prostoru, otvarajući mogućnosti za regionalnu integraciju u trgovini, infrastrukturi i energetici.

Izazovi i šanse u sprovođenju

- U uslovima niskih stopa, finansijski proizvodi Banke koji su više generički su se pokazali kao manje atraktivni potencijalnim klijentima
- Loše korporativno upravljanje destimuliše restrukturiranje ulivanjem kapitala u visoko zaduženi sektor privrede
- Vlada je oprezno nastavila proces privatizacije i restrukturiranja preduzeća u državnom vlasništvu, kao i sprovođenje projekata javno-privatnog partnerstva (naročito izvan Beograda)
- Malo je mogućnosti za asistiranje u oblasti SDI, jer međunarodne investitore i dalje u velikoj meri destimuliše neizvesna regulativa
- Procesi pristupanja EU i regionalne integracije pružaju mogućnosti za bolje povezivanje

Ključne pouke

- Stremiti povećanju obima programa kreditiranja (npr., WiB), sufinansiranja i instrumenata za podelu rizika sa lokalnim bankama kao alternativu direktnom finansiranju. Saradnja sa donatorima i vladom u programima za podelu rizika
- Podsticati privrednike da razmotre finansiranje kapitalom kao alternativu finansiranju dugom i da poboljšaju korporativno i tržišno upravljanje kako bi se omogućile investicije
- Potrebno je ubrzati komercijalizaciju i restrukturiranje preduzeća u državnom vlasništvu; ojačati kapacitete lokalnih samouprava i javnih preduzeća
- Sprovoditi Inicijativu za unapređenje investicione klime i upravljanja kako bi se podržale reforme poslovnog okruženja i ojačale investicione aktivnosti
- Proširiti saradnju sa EU, MFI i donatorima u cilju podsticanja ekonomskog i političkog približavanja i susedima u regionu i široj evropskoj regiji

2. Ekonomski kontekst

2.1. Makroekonomski kontekst i izgledi za period obuhvaćen strategijom

Glavni makroekonomski indikatori za Srbiju

	2013.	2014.	2015.	2016.
Rast BDP-a (% mg.)	2,6%	-1,8%	0,8%	2,8%
IPC inflacija (% prosek)	7,8%	2,9%	1,9%	1,2%
Budžetski deficit (% BDP-a)	-5,5%	-6,6%	-3,7%	-1,3%
Deicit tekućeg računa (% BDP-a)	-6,1%	-6,0%	-4,7%	-4,0%
Neto SDI (% BDP-a)	3,8%	3,7%	5,4%	5,5%
Spoljni dug (% BDP-a)	74,8%	77,1%	78,3%	77,9%
Bruto devizne rezerve (% BDP-a)	32,7%	29,7%	31,0%	29,9%
Udeo ukupnih investicija u BDP-u (%)	17,7%	17,5%	18,9%	18,1%
Bruto dug opšte države (% BDP-a)	61,1%	71,9%	76,0%	74,1%
Kredit privatnom sektoru (% BDP-a)	43,6%	43,4%	43,4%	44,1%
Nezaposlenost (%)	23%	19,9%	17,7%	15,3%
Nominalni BDP (u mlrd. US\$)	45,5	44,2	37,2	37,7

Izvor: Narodna banka Srbije, Grupa Svetske banke, Eurostat, MMF

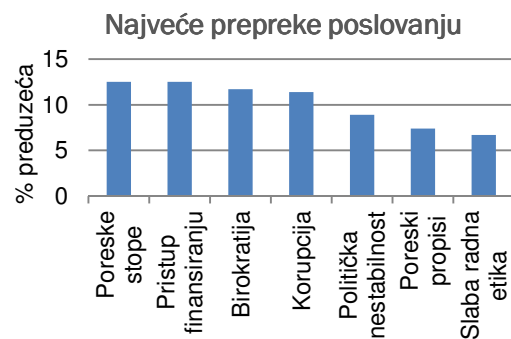
- **Ekonomski rast je počeo da se oporavlja poslednjih godina** nakon perioda stagnacije od 2009-2014. godine. Ozbiljne poplave u maju 2014. godine oštetile su posebno sektor energetike i rudarstva i dovele do smanjenja BDP-a od 1,8%. Zemlja je povratila rast u 2015. godini (0,8%), koji je povećan na 2,8% u 2016. godini. Rast su vodile investicije i izvoz, ali su mu doprineli i faktori na strani ponude – niske cene nafte i niske kamatne stope, oporavak sektora rudarstva i energetike i vrlo dobra poljoprivredna sezona 2016. godine.
- **Srednjoročni izgledi za rast pre svega zavise od napretka u sprovođenju reformi.** U 2017. godini se očekuje usporavanje privrednog rasta na 1,8% (zbog suše i poteškoća u rudarstvu i proizvodnji električne energije), a potom njegovo povećanje na 2,9% u 2018. godini. Izvoz i potrošnja bi trebalo da budu glavni pokretači rasta. Ubrzanje rasta u srednjem roku zavisice od daljih reformi poslovnog okruženja, restrukturiranja preduzeća u državnom vlasništvu i povećanog obima investicija u inovativniju i bolje povezanu ekonomiju.
- Uz udeo investicija u BDP-u niži od 20%, **investicioni jaz je i dalje značajan u poređenju sa drugim zemljama na sličnom nivou razvoja.** Bankarski krediti su ograničeni zbog problematičnih kredita i prezaduženosti privrede, čiji su nivoi visoki čak i po regionalnim standardima.
- **Rast produktivnosti je od suštinskog značaja za bržu konvergenciju, posebno u svetlu očekivanog daljeg smanjenja broja stanovnika.** Povećano zapošljavanje mladih, jače institucije i poboljšanje poslovnog okruženja bi najviše podržali produktivnost. Podizanje kvaliteta infrastrukture, jačanje energetske efikasnosti i dalje unapređenje makroekonomskog okruženja su takođe važni.

2. Ekonomski kontekst

2.2 . Ključni izazovi tranzicije¹

Konkurentnost

- Niska produktivnost privrede uz veliku zastupljenost neefikasnih preduzeća u državnom vlasništvu kojima je neophodno restrukturiranje/privatizacija
- Sektor privrede čiji su rezultati ispod očekivanih treba da se konsoliduje i nedostaju mu kapitalne investicije
- Potrebno je više investicija za dugoročnu ekonomsku konvergenciju
- Prepreke za MSP: nepredvidivo poslovno okruženje, visoki parafiskalni troškovi, otežan i skup pristup finansijskim sredstvima
- Jaz između postojećih i potrebnih veština doprinosi visokoj nezaposlenosti mladih i novim potrebama za obukom

Izvor: SEF, Indeks globalne konkurentnosti 2017-2018

Upravljanje

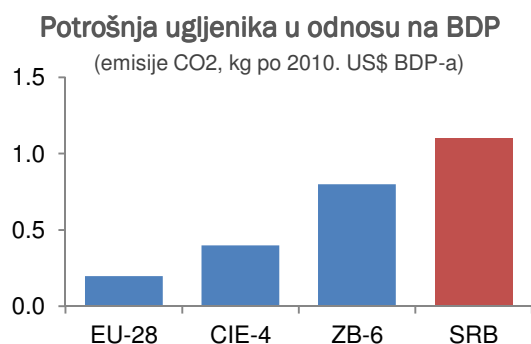
- Slabi rezultati upravljanja u javnom sektoru zbog:
 - Nedovoljne zaštite imovinskih prava i delotvornosti vlade, kao i visokog regulatornog opterećenja
 - Nedovoljne transparentnosti procesa dodele državnih subvencija i kreiranja ekonomske politike
 - Uobičajenog kašnjenja sa usvajanjem podzakonskih akata
 - Velikog broja netransparentnih inspeksijskih provera i parafiskalnih troškova
 - Percepcije da pojedini investitori imaju koristi od poslovanja na neravnopravnim osnovama
- Loše korporativno upravljanje i u javnim i u privatnim preduzećima

Izvor: SB, Baza podataka indikatora upravljanja

Prelaz na „zelenu“ ekonomiju

- Visoka potrošnja energije/ugljenika zbog gubitaka u proizvodnji, prenosu i distribuciji, zastarele infrastrukture, intenzivne upotrebe uglja i niske energetske efikasnosti na nivou krajnjeg korisnika
- Loš kvalitet vazduha, naročito u urbanim područjima
- Obnovljivi izvori energije do 2020. godine: 27% potrošnje energije u odnosu na 15% 2014. Potencijal za vetar, hidroenergiju, biomasu
- Upravljanje otpadnim vodama ostaje najnerazvijeniji pod-sektor vodovodne infrastrukture
- Značajan prostor za poboljšanje reciklaže otpada

Izvor: SB, indikatori svetskog razvoja

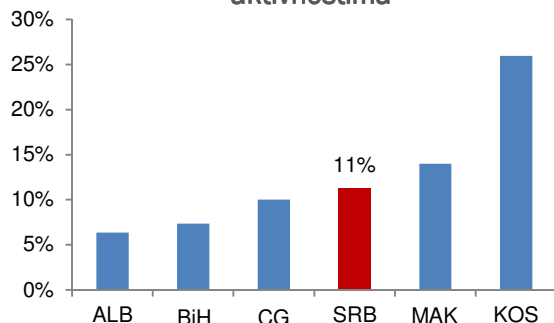
1. Za više detalja videti Dijagnostičku studiju EBRD-a.

2. Ekonomski kontekst

2.2 . Ključni izazovi tranzicije¹

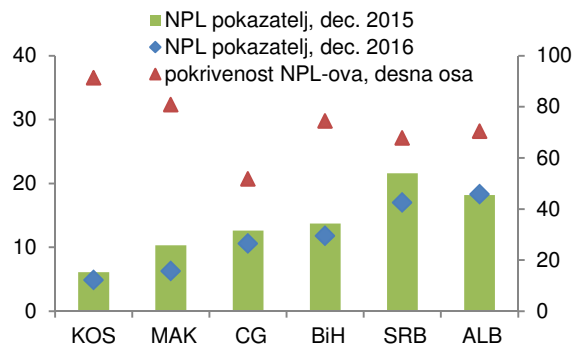
Inkluzija	Otpornost	Integracija
- Visoka nezaposlenost mladih, uključujući i mlade sa fakultetskim obrazovanjem - Mladi imaju ograničen pristup obukama i resursima - Rodna neravnopravnost: više stope aktivnosti muškaraca i otežan pristup tržištu rada i stalnom zaposlenju za žene - Druge ugrožene grupe uključuju starije, Rome, seosko stanovništvo	- Visoko učešće problematičnih kredita i visoka zaduženost privrede, čak i po regionalnim standardima - Visoko evroizovan bankarski sektor, nerazvijena tržišta kapitala - Energetska bezbednost snažno zavisna od proizvodnje električne energije iz uglja iz površinskih kopova - Osetljivost na klimatske udare: štete od poplava iz 2014. godine oko 5% od BDP-a	- Loš kvalitet saobraćajne infrastrukture (vodeni, vazdušni saobraćaj, putevi, železnica) predstavlja prepreku unutrašnjoj i prekograničnoj integraciji - Potencijal za privlačenje SDI kroz unapređenje poslovnog okruženja, saobraćajne i energetske infrastrukture

Neadekvatno obrazovana radna snaga je glavna ili ozbiljna prepreka trenutnim aktivnostima

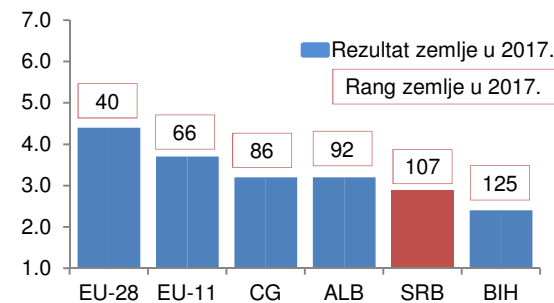
Izvor: EBRD BEEPS V

Problematicni krediti (%)

Izvor: Bečka inicijativa

Saobraćajna infrastruktura

Izvor: SEF, Indeks globalne konkurentnosti

1. Za više detalja videti Dijagnostičku studiju EBRD-a.

3. Prioriteti vlade i aktivnosti zainteresovanih strana

3.1. Reformski prioriteti vlade

- Nastaviti proces približavanja EU i sprovođenja odgovarajućih reformi
- Učvrstiti makro-stabilnost i smanjiti zaduženost države, uključujući i implicitna dugovanja preduzeća u državnom vlasništvu i opština. Ojačati finansijski sektor, uključujući dinarizaciju. Sprovesti strukturne reforme
- Ubrzati privatizaciju i restrukturiranje preduzeća u državnom vlasništvu, koristeći različite mehanizme za dovođenje strateških partnera
- Nastaviti reformisanje poslovnog okruženja u cilju uklanjanja prepreka poslovanju. Sprovesti inicijative u oblasti elektronske uprave usmerene na unapređenje efikasnosti i transparentnosti uprave
- Promovisati preduzetništvo kod mlađe populacije kroz obrazovni sistem i podršku MSP
- Jačati inovacije i digitalizaciju, između ostalog, kroz inovacione parkove i Fond za inovacije

3.2. Reformske oblasti EBRD-a koje su generalno dogovorene sa državnim organima u skladu sa programom reforme EU

- Podrška regionalnoj integraciji u skladu s Berlinskim procesom, kao i daljim merama povezivanja
- Podrška za privatizaciju, reforme i komercijalizaciju preduzeća u državnom vlasništvu
- Podrška MSP kroz reforme poslovnog okruženja, veću upotrebu alata koje pruža program ASB, i po mogućnosti, ciljani kreditni proizvodi
- Promovisanje inkluzije mladih, posebno u ruralnim oblastima, kroz Inicijativu privatnog sektora za mlade i Savet za sektorske kvalifikacije
- Korišćenje ICGI za sprovođenje reformi, uključujući inspekcijske provere, e-upravu, poboljšanja regulative i reforme pravosuđa i eventualno proširenje politike obrazovanja u cilju inkluzije mladih i uvođenje Ombudsmana za MSP
- Reforme u oblasti energetske efikasnosti i politike
- Jačanje implementacionih kapaciteta lokalnih organa vlasti

3.3. Ključne poruke civilnog društva za EBRD

- I dalje je nedovoljna transparentnost donošenja odluka na nivou vlade, a to se odnosi i na praćenje izrade i sprovođenja projekata
- Energetski sektor (koji koristi sredstva MFI) se fokusira na kratkoročne koristi od uglja umesto na dugoročne koristi prelaska na održivu proizvodnju
- Nedostatak kvalitetnih poslova koji obezbeđuju zarade dovoljne za život dovodi do kontinuiranog odliva produktivne radne snage iz Srbije
- Lokalne oblasti su odsečene zbog nedovoljne povezanosti železnicom i putevima – MFI treba da razmotre da ulože više sredstava u lokalnu železničku mrežu jer je to održivo rešenje
- Nedostatak regulative kojom se uređuje mikro-finansiranje ometa pristup finansijskim sredstvima za preduzeća u vlasništvu žena

4. Definisane prioriteta Strategije EBRD-a za Srbiju

Šta treba promeniti? (dijagonistička studija)	Da li se to može promeniti? (odeljak 3)	Šta Banka može da uradi? (odeljak 4)	Strateški prioriteti (2018-2023.)	Šta želimo da postignemo do 2023.
- Nereformisana preduzeća u državnom vlasništvu opterećuju privredu - Privatne firme su visoko zadužene; rezultati su im niži od potencijala - MSP teško dobijaju pristup finansiranju - Loše korporativno upravljanje, percepcija korupcije i političkog pokroviteljstva destimulišu investitore - NPL-ovi odvlače banke od kreditiranja privatnih firmi	- Ispostavilo se da je proces pristupanja EU ključni pokretač reformi - Nema ozbiljnog političkog protivljenja privatizaciji i vlada namerava da istraje na tom putu - Reforme za poboljšanje poslovnog okruženja planirane u okviru procesa pristupanja EU - Kroz aranžman sa MMF-om se takođe predviđa neophodnost reformi - Aktivna radna grupa za rešavanje NPL-ova	- Ekspertiza za reformisanje i restrukturiranje državnih preduzeća. Podrška za glavne privatizacije - ASB alati mogu se dalje koristiti za poboljšanje kapaciteta u odabranim MSP - Dalje aktivnosti u okviru ICGI treba da poboljšaju korporativno upravljanje, smanje sivu ekonomiju, poboljšaju poslovnu klimu - Mogućnost korišćenja inovativnih instrumenata za rešavanje NPL-ova, uključujući podelu rizika	Unapređenje konkurentnosti i upravljanja jačanjem kapaciteta privatnih preduzeća i reformisanjem izabranih preduzeća u državnom vlasništvu i javnih komunalnih preduzeća	- Ojačana uloga MSP kroz savetodavno i posredničko finansiranje - Poboljšani domaći lanci vrednosti i povezanost kompanija - Poboljšano javno upravljanje i poslovni ambijent - Komercijalizacija i restrukturiranje preduzeća u državnom vlasništvu, povećano učešće privatnog sektora kroz JPP/ koncesije, PSC, ESCO
- Loša infrastruktura koči saobraćajne veze - Energetsko umrežavanje se odvija po planu, ali treba dalje da napreduje	- Stvaranje regionalnog „zajedničkog prostora“ na podstrek EU - Program regionalnog povezivanja saobraćajnica, TEN-T, Berlinski proces - U toku su razgovori sa organima vlasti u vezi sa JPP u oblasti infrastrukture (npr. Aerodrom Beograd) - U toku je povezivanje elektro-energetskih mreža	- Dokazano iskustvo u razvoju fizičke infrastrukture i sprovođenju reformi - Od 2014. godine, EBRD ima vodeću ulogu u promovisanju regionalne saradnje i integracije, uključujući i podršku u procesu sprovođenja Inicijative „WB6“	Poboljšati integraciju unapređenjem saobraćajne mreže, podržavanjem reforme procesa ekonomskog povezivanja regiona i unapređenjem energetske umreženosti	- Poboljšan kvalitet saobraćajne infrastrukture i „mekih“ mera iz Agende povezivanja u cilju jačanja regionalne integracije u skladu sa reformama koje se sprovode kao deo procesa pristupanja EU - Ojačane energetske mreže za domaće i međudržavno povezivanje
- Visoka energetska intenzivnost, niska energetska efikasnost po regionalnim i EU standardima - Upravljanje otpadnim vodama, reciklaža znatno ispod normi EU - Osetljivost na klimatske šokove (poput poplava) dovodi do ranjivosti sistema	- Direktive EU u oblasti energetike - Predstoje „zeleni“ projekti sa opštinama	„GET“ alati i programi - Solidna ekspertiza/dokazano iskustvo s pružanjem podrške projektima „zelene“ ekonomije u svim sektorima	Podržati „zelenu“ ekonomiju podsticanjem energetske efikasnosti, povećanjem upotrebe obnovljive energije i promovisanjem održivih praksi	- Povećana energetska efikasnost i pojačano korišćenje obnovljive energije - Smanjene emisije gasova sa efektom staklene bašte - Smanjena osetljivost na klimatske promene - Povećana efikasnost resursa i poboljšano upravljanje otpadom i otpadnim vodama

5. Okvir aktivnosti i rezultata

Prioritet 1: Unapređenje konkurentnosti i upravljanja jačanjem kapaciteta privatnih preduzeća i reformisanjem izabranih preduzeća u državnom vlasništvu i javnih komunalnih preduzeća

Ciljevi (Ishodi)	Aktivnosti (Rezultati)	Indikatori za praćenje
- Ojačana uloga MSP kroz savetodavno i posredno finansiranje - Poboljšani domaći lanci vrednosti i povezanost kompanija - Poboljšano javno upravljanje i unapređena poslovna klima	- Primena ASB alata i proizvoda finansijskih institucija za poboljšanje unutrašnjih kapaciteta MSP, upravljanja, finansijskog učinka i spremnosti za investiranje, uključujući program ENEF i EU program za konkurentnost; Podrška odabranim MSP da se prošire kroz program "Blue Ribbon" - Pomoć unosnim kompanijama u razvoju proizvoda sa dodatom vrednošću, produbljivanje domaćih lanaca vrednosti i povezanosti kompanija - Podrška novim tehnologijama i inovacijama, korišćenje prednosti prelaska na digitalne uređaje i raširenosti širokopojasne mreže u informaciono-komunikacionim tehnologijama - Promovisanje unapređenja poslovne klime kroz Inicijativu za unapređenje investicione klime i upravljanja (ICGI): - Razvijanje elektronske uprave, jačanje komercijalne medijacije, ojačavanje komisije za JPP, poboljšanje prakse javnih nabavki, promocija konkurencije, jačanje integriteta	- Ukupan broj /obim kredita za MSP koji su odobreni/u procesu odobravanja kod PFI, uključujući i program „WiB“ - Broj korisnika ASB programa i klijenata iz privrede čija je produktivnost porasla - Pravne, institucionalne i regulatorne promene kojima se unapređuje poslovno okruženje u skladu sa ciljevima
Komercijalizacija i restrukturiranje preduzeća u državnom vlasništvu, povećano učešće privatnog sektora kroz JPP/koncesije, PSC, ESCO	- Podrška restrukturiranju i komercijalizaciji odabranih preduzeća u državnom vlasništvu, uključujući i, po mogućnosti, privatizaciju, koncesije/JPP - Jačanje kapaciteta za JPP na nacionalnom i opštinskom nivou, uključujući i programe sertifikacije i seminare za JPP - Poboljšano reformisanje sektora železnice (uključujući korporativno upravljanje, poboljšanje produktivnosti, tarifnu reformu) - Širenje MEI aktivnosti na više opština male i srednje veličine, uključujući kroz tematske programe	- Poboljšan učinak, proces upravljanja i/ili indikatori efikasnosti - JPP/Realizovane koncesije, potpisani PSC

5. Okvir aktivnosti i rezultata

Prioritet 2: Jačanje integracije kroz unapređenje saobraćajne mreže, podršku reformi procesa ekonomskog povezivanja regiona i unapređenje energetske umreženosti

Ciljevi (Ishodi)	Aktivnosti (Rezultati)	Indikatori za praćenje
- Poboljšanje kvaliteta saobraćajne infrastrukture i „mekih“ mera iz Agende povezivanja u cilju jačanja regionalne integracije u skladu sa reformama koje se sprovode kao deo procesa pristupanja EU - Ojačane energetske mreže za domaće i međudržavno povezivanje	- Podržati razvoj/proširenje koridora saobraćajne mreže, uklj. deonice koridora Transevropske mreže (TEN-T) u Srbij, kao što su Koridor 10 (proširenje železnice, intermodalne konekcije duž koridora), Ruta 7 („Autoput mira, Merdere-Priština), koja je deo osnovne mreže Zapadnog Balkana, i regionalnu integraciju vazdušnog prostora - Obezbediti finansijska sredstva i tehničku saradnju za unapređenje domaće infrastrukture, uključujući lokalne i opštinske puteve, železnicu i luke - Podržati dalje prekogranične energetske mreže, integraciju u regionalnu elektroenergetsku mrežu i jačanje domaće mreže - Savetovati o reformama politike dogovorenim u okviru Agende povezivanja „WB6“ i utvrditi prioritetne investicione projekte iz Investicionog okvira za Zapadni Balkan („WBIF“) - Podržati „meke“ mere Agende povezivanja kao deo ključnog regionalnog prioriteta EBRD-a i u skladu s reformama koje se provode kroz proces pristupanja EU, uključujući usklađivanje zakonodavstva, uspostavljanje Regionalne privredne komore i digitalnu integraciju (SEELink i portal Agencije za privredne registre) - Tražiti unosne mogućnosti za podršku koncesija u oblasti saobraćajne i druge infrastrukture - Pružiti pomoć (i u oblasti kreiranja politike i finansijsku) u razvoju privatnih i javnih intermodalnih terminala, kao i logistike	- Poboljšanje/ojačanje infrastrukturni kapacitet realizacijom projekata Banke - Odgovarajući organi i zainteresovane strane prihvatile preporuke mera za reformu procesa povezivanja

5. Okvir aktivnosti i rezultata

Prioritet 3: Podrška „zelenoj“ ekonomiji podsticanjem energetske efikasnosti, boljim korišćenjem obnovljive energije i promovisanjem održive prakse.

Ciljevi (Ishodi)	Aktivnosti (Rezultati)	Indikatori za praćenje
- Povećana energetska efikasnost i korišćenje obnovljive energije - Smanjena emisija gasova sa efektom staklene bašte - Smanjena osetljivost na klimatske promene	- Obezbediti posredno finansiranje kroz Program za finansiranje „zelene“ ekonomije (GEFF) i druge kreditne linije za MSP radi dopune postojećih GET programa za višenamenske objekte - Uključiti se u dijalog u oblasti reforme politike energetske efikasnosti i energetske politike - Finansirati tehnologije sa niskom emisijom gasova sa efektom staklene bašte (npr. vetroparkove, daljinsko grejanje na biomasu, male hidroelektrane) radi bolje kombinacije energetskih izvora - Podržati projekte kojima se povećava otpornost na klimatske promene u oblasti saobraćaja	- Instaliran kapacitet za obnovljivu energiju (MW) - Ukupna ušteda energije (GJ/god) - Ukupno smanjenje/izbegavanje CO₂e (tona/god)
Povećana efikasnost resursa i unapređeno upravljanje otpadom i otpadnim vodama	- Podržati modernizaciju procesa upravljanja industrijskim otpadom i prečišćavanja otpadnih voda, kao i reciklaže, u privatnom sektoru - Promovisati "zelene" urbane investicije u opštinsku i saobraćajnu infrastrukturu, uklj. program "Zeleni gradovi" (vodoprivreda i upravljanje otpadom, saobraćaj bez zagađenja kroz implementaciju GCAP i REEP) - Promovisati dekarbonizaciju saobraćaja ulaganjem u unapređenje tehnologije	- Povraćaj/reciklaža čvrstog otpada (tona/god) - Sačuvana voda (m³/god) - Smanjene emisije u vazduh (ton/god) - Proširenje infrastrukturnih usluga na dodatne opštine (kvalitativni račun)

6. Mapiranje komplementarnih aktivnosti međunarodnih partnera u oblastima rada EBRD-a

Oblasti buduće saradnje

OBLASTI RADA EBRD-a																						
		Sektori														Horizontalne teme						
		Privreda				Energetika		Infrastruktura				Finansijski sektor				Prelaz na „zelenu“ ekonomiju			Inkluzija			
Indikativni godišnji iznosi investicija/ bespovratnih sredstava (prosek za period 2013-2016, izuzimajući budžetsku podršku, u mil. evra)		Agrobiznis	Opšta industrija	Nepokretnosti	Informaciono-kom. tehnologije	Prirodni resursi	Električna energija	Vodovod i kanalizacija	Gradski saobraćaj	Putevi	Železnice	Bankarstvo	Osiguranje i druge finansijske usluge	Finansiranje MMSP	Privatni kapital	Tržišta kapitala	Efikasno trošenje vode	Efikasno trošenje materijala	Održiva energija	Rodna inkluzija	Inkluzija mladih	Regionalna inkluzija
EU	783	€P					€P		€P	€P	€P			€P					€P	€P	€P	€P
SB	1.406		€P	P			€P			€P		€P										
EIB	809		€		€		€	€	€	€	€	€		€					€	€	€	€
KfW	122					€P	€P	€P				€	€	€								
IFC	214	€	€	€			€	€	€			€	€			€	€	€	€			
EBRD 2018-2023		€P	€		€		€	€	€	€P	€P	€		€P			€P		€P	€P		

€ Oblast velikih investicija

P Oblast značajnog dijaloga u oblasti javne politike

● Fokus uglavnom na privatnom sektoru

○ Fokus uglavnom na javnom sektoru

Konkurentna i dobro upravljana:

- Partnerstvo sa IFC radi sufinansiranja kreditiranja privatnog sektora. Rad sa SB, EIB i IFC u cilju podizanja konkurentnosti i poboljšanja upravljanja kod preduzeća u državnom vlasništvu (uključujući JPP)
- Rad sa EU i EIB na širenju pristupa finansijskim sredstvima za MSP
- Povezivanje sa bilateralnim donatorima i civilnim društvom (SAD, Nemačka, Švajcarska, Nordijske zemlje), kao i privrednim komorama, u cilju poboljšanja poslovnog okruženja i upravljanja

Integrisana:

- Rad sa EU, EIB i SB radi:
 - unapređenja komercijalizacije železnica
 - regionalnog povezivanja na temeljima Berlinskog procesa
 - unapređenja opštinskih usluga i infrastrukture

Zelena:

- Saradnja sa EU, KfW/GIZ i IFC u vezi sa investicijama u održivu energiju

7. Rizici u implementaciji i ekološke i socijalne implikacije

Rizici za sprovođenje Strategije	Verovatnoća	Uticaj
Osetljivost na politička dešavanja: preokret ili usporavanje procesa pristupanja EU zbog bilo koje strane i porast tenzija u regionu negativno bi se odrazili na sprovođenje strategije Odsustvo pokretača privatizacije: bilo bi teško ostvariti vidljive sistemske promene u oblasti konkurentnosti ukoliko vlada ne održi posvećenost ponovnom aktiviranju procesa privatizacije i restrukturiranja preduzeća u državnom vlasništvu Osetljivost na spoljne šokove: privreda je izložena rizicima iz zone evra i susednih zemalja, što se može odraziti na tražnju za proizvodima Banke Narušavanje postignute makroekonomske stabilnosti: strategija se oslanja na program MMF-a koji je dogovoren radi obnove stabilnosti javnih finansija, unapređenja strukturnih reformi i jačanja otpornosti finansijskog sektora. Kretanja u suprotnom smeru bi predstavljala korak unazad za implementaciju strategije Osetljivost na faktore klimatskih promena: tokom i nakon poplava do izražaja je došla osetljivost energetskog sistema Srbije. Sličan udar bi mogao poremetiti sprovođenje Strategije	 	

Ekološke i socijalne implikacije

- Procena uticaja na ekološku i socijalnu sredinu i bavljenje tim uticajima, uključenost zainteresovanih strana: Obezbediti adekvatno ocenjivanje i ublažavanje uticaja projekata i u saradnji sa klijentima obezbediti adekvatne kapacitete za sprovođenje projekata. Radna snaga i uslovi rada: Obezbediti usklađenost kadrovskih politika i uslova rada klijenata sa EBRD zahtevima „PR2“. EBRD će posebnu pažnju posvetiti potencijalnoj diskriminaciji manjinskih grupa. Privatizacija preduzeća u državnom vlasništvu može biti povezana sa racionalizacijom velikih razmera i neophodno je posebno planiranje racionalizacije.
- Efikasnost resursa i sprečavanje i kontrola zagađenja: Zakonodavstvo kojim se reguliše zaštita životne sredine je dobro usklađeno sa standardima EU. Investicioni prioriteti Banke pomažu u smanjenju emisija gasova staklene bašte, iako će ukupne emisije u vazduh ostati visoke zbog karbonski intenzivne proizvodnje električne energije. Banka će podržati pripremu i sprovođenje akcionih planova „Za zeleni grad“ i poboljšati upravljanje čvrstim otpadom.
- Zdravlje i bezbednost: EBRD će nastojati da unapredi kulturu i praksu zaštite na radu i zdravlja i bezbednosti zajednice. Bezbednost na putevima i upravljanje voznim parkom klijenta su prioriteta pitanja za saobraćajne projekte i za njih će možda biti neophodna sredstva tehničke saradnje (TC).
- Otkup zemljišta, prisilno raseljavanje i gubitak imovine: Podstićemo klijente da poboljšaju proces konsultovanja i informisanja lica pogođenih ovim procesom. U slučajevima kada korisnici zemljišta nisu zakonski vlasnici, klijenti će morati da im obezbede nadoknadu i povratak sredstava za život u skladu sa zahtevima Banke.
- Očuvanje biodiverziteta i održivo upravljanje prirodnim resursima živog sveta: Projekti u oblasti obnovljive energije i infrastrukture mogli bi uticati preko zahvatanja ili rasparčavanja osetljivih staništa, zaštićenih područja ili predloženih lokacija Emerald i Natura 2000. Da bi se takvi uticaji izbegli ili smanjili na minimum, potrebno je obezbediti vršenje procena uticaja koji će projekat ostaviti na biodiverzitet na osetljivim lokacijama i po potrebi obezbediti tehničku podršku (TC).
- Kulturna baština: Sa klijentima identifikovati i konsultovati ključne partnere i zaštititi osetljivo kulturno nasleđe.
- Finansijski posrednici: Obezbediti da PFI raspolažu odgovarajućim E&S kapacitetima i procedurema za upravljanje rizicima.
- Praćenje i kontrola: Sa klijentima pratiti E&S performansu i rešavati pitanja nasleđa povezana sa portfoliom Banke.

8. Procena potreba za donatorskim su-finansiranjem

8.1. Procena potreba za bespovratnom pomoći (grantovima) tokom perioda sprovođenja nove strategije

- Programi bespovratne pomoći su neophodni za pripremu investicionih projekata i izgradnju kapaciteta potencijalnih klijenata, posebno za podršku održivoj infrastrukturi, Inicijativi za podršku malim preduzećima (SBI) i Programu „Prelaz na zelenu ekonomiju“ (GET). Takođe je potreban TC za podršku inkluzivnom rastu, dobrom upravljanju i stručnom osposobljavanju. Pored toga, podsticanje ulaganja i podela rizika dodatno će pojačati pristup finansijskim sredstvima i povećati konkurentnost malih i srednjih preduzeća, npr. u sektoru agrobiznisa.
- Postojećim regionalnim programima koji predstavljaju kombinaciju javnog dijaloga, kreditiranja i grantova za konsultantske usluge i podsticanje ulaganja biće potrebna dodatna podrška, te će se ovi programi i proširiti, npr. Regionalni program za energetske efikasnost (REEP) i Program za razvoj preduzeća i inovacija (EDIF).
- Uzimajući u obzir kriterijume pristupačnosti, dosadašnje potrebe za donatorskim sredstvima i intenzitet odobravanja bespovratnih sredstava za neke od predviđenih inovativnijih aktivnosti, očekuje se povećanje potrebe za bespovratnim sredstvima, kako Srbija nastavlja svoj put ka EU.

8.2. Potencijalni izvori bespovratnih sredstava

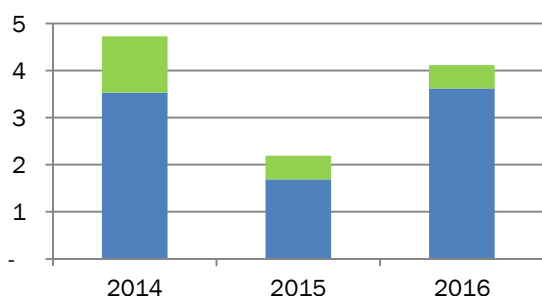
- Investicioni okvir za Zapadni Balkan** (vlade korisnici, EU, bilateralni donatori i MFI): grantovi za prioritetne infrastrukturne investicije u sektorima životne sredine, saobraćaja, socijalne zaštite i energetskom sektoru. Preduslov za konkurisanje je postojanje nacionalne sektorske strategije, kao i evidentan napredak u implementaciji reformi javnih politika.
- EU:** prioritetne oblasti za finansiranje sredstvima Instrumenta za prepristupnu pomoć su razvoj privatnog sektora, energetska efikasnost i infrastruktura.
- Bilateralni donatori:** podrška putem bilateralnih EBRD-ovih programa za SBI, GET i održivu infrastrukturu kao i rad na razvoju javne politike radi jačanja investicione klime i promovisanja dobrog upravljanja.
- EBRD-ov poseban akcionarski fond:** komplementaran donatorskim sredstvima, a prioritarna oblast ostaje unapređenje tranzicije Zapadnog Balkana.

Odabrani indikatori pristupačnosti

		Percentilni rang u EBRD regionu ¹
BDP po glavi stanovnika (paritet kupovne moći, tekući međ. \$) ²	14,493	43.
Zemlja - korisnik zvanične razvojne pomoći (ODA)	DA	Nije primenljivo
ODA kao udeo u BNP-u (%) ³	0.9	30.
ODA po glavi stanovnika (USD – sadašnje cene) ³	44.03	43.

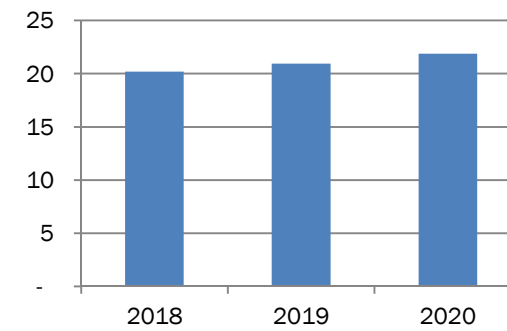
Izvori: ² MMF (2016), ³ OECD (2015)

Donatorsko finansiranje u periodu sprovođenja prethodne strategije (mln. evra)⁴

■ Sufinansiranje sredstvima iz donacija (potpisani ug.)
■ Grantovi za tehničku saradnju (preuzete obaveze)

Projekcije potreba za grantovima (mln €)⁵

■ Procenjene potrebe za grantovima

1. Prost percentilni rang dobijen kao učešće EBRD zemalja (ODA zemalja u slučaju ODA indikatora) koje su rangirane ispod Srbije. 4. Podaci za TC u periodu 2012-2015 bazirani su na obavezama na kraju marta 2016. (poslednji dostupni podaci pre prenosa podataka u novi Sistem donatorskih sredstava). Podaci o TC za 2016. baziraju se na alokacijama za pojedinačne projekte. 5. Projekcija je bazirana na potrebama za grantovima u 2018 koje su prijavili operativni timovi Banke.

ANEKSI

Aneks – Politička procena u kontekstu člana 1.

Srbija se obavezala na principe višestranačke demokratije, pluralizma i tržišne ekonomije, u skladu sa uslovima definisanim u članu 1. Ugovora o osnivanju Banke i dosledno primenjuje ove principe

Ustavni i zakonski okvir za pluralističku parlamentarnu demokratiju je uspostavljen. Razdvajanje izvršne i zakonodavne vlasti u političkom sistemu, garancije osnovnih prava i zaštita manjina, kao i garancija značajne uloge civilnog društva u velikoj meri u skladu su sa međunarodnim i evropskim standardima, prema oceni Saveta Evrope. Izbori se generalno sprovode na način koji OEBS i Savet Evrope smatraju slobodnim i u skladu sa međunarodnim standardima.

U periodu od usvajanja prethodne Strategije za zemlju, Srbija je napredovala u demokratskoj tranziciji, koja je u velikoj meri usmerena ka EU integraciji. Poboljšani su i zakonodavni i institucionalni okviri čime je omogućeno jačanje demokratije, vladavine prava i zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda. Poseban napredak je postignut u područjima koja se smatraju ključnim slabostima u zemljama Zapadnog Balkana, kao što su funkcionisanje institucija, pravosuđe, reforma državne uprave i poslovno okruženje. Ukupni administrativni kapaciteti Srbije su relativno visoki po regionalnim standardima.

Napredovanje demokratskih reformi odražava se kroz ubrzanje procesa približavanja Srbije EU. Od usvajanja prethodne Strategije, Srbija je napravila krupne korake ka EU, uključujući i početak pregovora o pristupanju EU. Do kraja 2017. godine otvoreno je 12 (od 35) pregovaračkih poglavlja.

Ipak, ozbiljni izazovi i dalje postoje u svim gorenavedenim kritičnim oblastima, a posebno u vladavini prava. Održavanje političke volje za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala je neophodno za unapređenje poslovnog okruženja. Pregovori o pristupanju EU mogu predstavljati dodatan doprinos ovoj drugoj temi, posebno kada se radi o poglavljima Sporazuma o pristupanju u vezi sa vladavinom prava.

Slobodni izbori i predstavnička vlada

Slobodni, fer i konkurentni izbori

250 poslanika jednodomnog Parlamenta u Srbiji izabrano je na četvorogodišnje mandate u jedinstvenom nacionalnom izbornom telu po proporcionalnom izbornom sistemu. Mandati se raspodeljuju među izbornim listama stranaka koje su prešle cenzus od pet procenata glasova. Stranke koje predstavljaju etničke manjine oslobođene su ovog zahteva. Predsednik države se bira na direktnim izborima na pet godina.

Svi izbori koji su održani tokom poslednje decenije bili su održani u konkurentnom okruženju, a biračko telo je imalo raznoliku ponudu. Kandidati imaju mogućnost da slobodno vode kampanju. Republička izborna komisija je stalno telo koje imenuju političke stranke predstavljene u Skupštini, koje radi efikasno i transparentno.

Postojeći zakonski okvir obezbeđuje „opštu stabilnu osnovu za sprovođenje demokratskih izbora.“ (1) Pravni okvir je pretrpeo niz reformi, uključujući usvajanje nekoliko novih zakona i izmena i dopuna zakona nakon preporuka Kancelarije OEBS-a za demokratske institucije i ljudska prava (OEBS/ODIHR) i Komisije za demokratiju kroz pravo Saveta Evrope (Venecijanska komisija). Posebno, izmenama i dopunama Zakona o finansiranju političkih aktivnosti smanjena su sredstva iz javnih izvora finansiranja namenjena za finansiranje kampanje stranaka. Međutim, nekim preporukama se tek treba baviti, a regulatorni sistem, prema OEBS-u, i dalje ne obezbeđuje integritet i odgovornost za trošenje sredstava za finansiranje kampanja.

1) OEBS, Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava (OSCE/ODIHR), Ograničena misija za posmatranje izbora, Republika Srbija, Prevmeni parlamentarni izbori, 24. april 2016. godine, Finalni izveštaj, objavljen 29. jula 2016. godine, str.1

Aneks – Politička procena u kontekstu člana 1.

Među ostale ključne nedostatke, navode se nedovoljna prevencija zloupotrebe administrativnih resursa za kampanju i to, što, uprkos prethodnim preporukama i dalje u izbornom zakonodavstvu nedostaju posebne odredbe kojima bi se regulisao rad međunarodnih i domaćih posmatrača (posmatranje je regulisano uputstvima Izborne komisije koje ova izdaje posebno za svake izbore). (2) Izveštaji OEBS-a i o opštim izborima 2016. godine i o predsedničkim izborima 2017. godine ukazali su na odsustvo jednakih mogućnosti za učesnike, zbog „nepostojanja jasne granice između državičkih i stranačkih aktivnosti“ i „neuravnotežene medijske pokrivenosti“.

Razdvajanje zakonodavne i izvršne vlasti

Ustavni i zakonski okvir za parlamentarnu demokratiju – podržan razdvajanjem izvršne i zakonodavne grane vlasti u političkom sistemu, nezavisnim zakonodavstvom i procedurama zakonodavne kontrole u propisanim oblastima donošenja odluka - uspostavljen je u Srbiji i uglavnom je u skladu sa međunarodnim i evropskim standardima, prema oceni Saveta Evrope. Obim ovlašćenja zakonodavne grane vlasti kojim se omogućava odgovornost vlade prema Skupštini u velikoj meri je u skladu sa međunarodnim standardima.

Funkcionisanje parlamenta u velikoj meri je u skladu s međunarodnim standardima i dalji napredak je ostvaren u jačanju njegove zakonodavne uloge od usvajanja prethodne Strategije. Uvedene su redovne mesečne sednice, na kojima poslanici postavljaju pitanja premijeru i članovima vlade. Međutim, generalno, kontrolna uloga Skupštine prema izvršnoj grani vlasti nije značajno ojačana i nedostaje joj proaktivan pristup. Ova preporuka o potrebnom jačanju ove uloge Skupštine izneta je u dosta izveštaja Parlamentarne skupštine Saveta Evrope o ispunjavanju obaveza od strane Srbije.

Stvarna ovlašćenja izabranih zvaničnika

Srbija je uspostavila institucionalne, pravne i finansijske okvire koji omogućavaju izabranim zvaničnicima da izvršavaju ovlašćenja, što se ne ograničava nedemokratskim pravom veta ili drugim neprimerenim uticajima.

Civilno društvo, mediji i participacija

Veličina i nezavisnost civilnog društva

Prema podacima Agencije za privredne registre, u Srbiji je trenutno registrovano više od 24.000 organizacija civilnog društva (OCD). Pravni i institucionalni okvir za rad OCD je zadovoljavajući. Vlada je osnovala Kancelariju za saradnju sa civilnim društvom 2011. godine, nakon godina zagovaranja od strane civilnog društva, kao mehanizam osmišljen da podrži razvoj dijaloga između vlade i OCD. Vlada Srbije je 2014. godine usvojila „Smernice za uključivanje organizacija civilnog društva u proces donošenja propisa“, pa tako OCD imaju mogućnost da podnose amandmane na nacрте zakona preko Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom. Usvojena je Nacionalna strategija za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva kojom se definiše niz mera za stvaranje povoljnog okruženja za civilno društvo. Iako su OCD uključene u niz oblasti, posebno su aktivne u promovisanju demokratskih vrednosti, vladavine prava i procesa približavanja Srbije EU.

Aneks – Politička procena u kontekstu člana 1.

Pravo na osnivanje sindikata je zaštićeno zakonom i prava radnika i sindikata se u praksi generalno poštuju. Međutim, kapacitet Socio-ekonomskog saveta ostaje ograničen i sindikati nisu zadovoljni postojećim stanjem socijalnog dijaloga.

Nezavisnost i pluralizam medija koji funkcionišu bez cenzure

Srbija ima raznovrsne medije, uključujući javne i privatne emitere i širok spektar štampanih medija (preko 700), televizije i radija (preko 400) kao i internet izdanja. Televizija je najvažniji izvor informisanja. Uprkos padu tiraža, novine su i dalje važan izvor, a njihovih izdanja na internetu je sve više poslednjih godina. Stopa pristupa internetu stalno raste, i 2016. godine 54% građana je imalo pristup internetu, u poređenju sa 27% u 2006. godini. (3) Društvene mreže igraju sve značajniju ulogu sa oko 3,4 miliona korisnika Facebook-a u 2016. godini. (4)

Reforma medijskog zakonodavstva, sprovedena 2014. godine, imala je za cilj poboljšanje medijskog okruženja. Međutim, prema OEBS-u, efekti ostaju ograničeni zbog nedovoljno dobrog sprovođenja zakona. (5) Prema EK, privatizacija državnih medija nije dovela do veće transparentnosti vlasništva ili izvora finansiranja, uključujući i državno finansiranje (dugotrajni nedostatak). U Izveštaju EK za Srbiju se pominje i da je „broj zabeleženih slučajeva pretnji, zastrašivanja i nasilja prema novinarima i dalje zabrinjavajući”. (6) Ovo pitanje je takođe na meti kritike Evropskog parlamenta, uključujući i njegovu najnoviju Rezoluciju o Srbiji. (7)

Višestruki kanali građanske i političke participacije

Postoji više kanala građanske i političke participacije. Od usvajanja prethodne Strategije, Skupština je preduzela niz mera za poboljšanje transparentnosti i procesa konsultacija, uključujući javne rasprave.

Sloboda osnivanja političkih stranaka i postojanje organizovane opozicije

Sloboda osnivanja političkih stranaka je i garantovana Ustavom i postoji u praksi, što se vidi po prisustvu opozicije koja je u stanju da slobodno sprovodi kampanje i protivi se vladinim inicijativama. Osam stranaka i šest koalicija političkih partija je osporilo poslednje opšte izbore. Trenutno je u Skupštini predstavljeno više od 20 političkih partija. Predstavnici opozicije predsedavaju nekim od skupštinskih odbora.

3) Internet Live Stats: <http://www.internetlivestats.com/internet-users/serbia/>

4) Internet World Stats: <http://www.internetworldstats.com/>

5) OEBS, Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava (OSCE/ODIHR), Ograničena misija za posmatranje izbora, Republika Srbija, Prevremeni parlamentarni izbori, 24. april 2016., Finalni izveštaj, objavljen 29. jula 2016., str.12

6) Evropska komisija, Izveštaj za Srbiju za 2016., Saopštenje o politici proširenja EU za 2016., str.20

7) Rezolucija Evropskog parlamenta od 14. juna 2017. o Izveštaju Komisije za Srbiju za 2016.

Aneks – Politička procena u kontekstu člana 1.

Vladavina prava i pristup pravdi

Suprematija prava

Ključne zakonodavne i institucionalne mere zaštite suprematije prava su uspostavljene. Ustavne garancije pristupa pravdi su uspostavljene. Pravo na pravično suđenje i slobodu od proizvoljnog hapšenja i pritvora zaštićeno je Ustavom Srbije i krivičnim zakonom. Srbija nastavlja da postepeno napreduje u sprovođenju sveobuhvatne reforme pravosuđa i u usklađivanju sa evropskim standardima.

Iako je ostvaren napredak sa usvajanjem i sprovođenjem novih zakona i primenom međunarodnih standarda, još uvek dosta toga treba uraditi kako bi se povećala efikasnost pravosuđa. Godine 2013. doneta je nova Strategija reforme pravosuđa za period 2013-2018., koja predviđa dalje izmene normativnog okvira u cilju usklađivanja sa evropskim standardima. Novi zakon o parničnom postupku, koji ima za cilj povećanje efikasnosti u parničnom postupku, koji čine dve trećine svih predmeta pred sudovima u Srbiji i Zakon o krivičnom postupku, stupili su na snagu.

Nezavisnost pravosuđa

Nezavisnost i nepristrasnost sudstva zagarantovane su Ustavom i uspostavljene su ključne mere zaštite, što podrazumeva ulogu Visokog saveta sudstva (VSS) i Državnog veća tužilaštva (DVT). Istovremeno, zakonski okvir i dalje ostavlja prostor za neprimeren politički uticaj na sudstvo, posebno u pogledu ovlašćenja Skupštine da imenuje sudije i tužioce. I EK i EP su nedavno konstatovali da uprkos dosadašnjem napretku „nezavisnost sudstva nije osigurana u praksi”. (8)

Etički kodeksi i disciplinski postupci su generalno uspostavljeni. Odgovornost pravosuđa je porasla zbog brojnih mera sprovedenih poslednjih godina, uključujući i korake preduzete na uspostavljanju disciplinskog sistema.

I vlada i građani jednako podležu zakonima

Sprečavanje i suzbijanje zloupotrebe položaja je poboljšano. Doneto je nekoliko presuda protiv pojedinaca zbog zloupotrebe položaja i korupcije na visokom nivou. VSS je uspostavio organe: disciplinski tužilac i disciplinska komisija. DVT je usvojilo Pravilnik o disciplinskom postupku i disciplinskoj odgovornosti.

Delotvorne politike i institucije za sprečavanje korupcije

Iako korupcija i dalje predstavlja ozbiljan razlog za zabrinutost, a i građani je i dalje smatraju rasprostranjenom pojavom, državni organi su u poslednjih nekoliko godina ostvarili određeni napredak u rešavanju ovog problema. Prema Indeksu percepcije korupcije agencije *Transparency International* za 2016. godinu, Srbija se nalazi na 72. mestu na listi od 176 zemalja i ispred je većine susednih zemalja iz regiona. (9)

U svom najnovijem izveštaju (Četvrti krug evaluacije), Grupa država protiv korupcije i organ Saveta Evrope za borbu protiv korupcije (GRECO) uputili su Srbiji nekoliko preporuka vezanih za sprečavanje korupcije poslanika, sudija i tužilaca. U izveštaju se potvrđuje da srpska vlada sprovodi ambiciozan reformski proces, čiji su deo Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije i Nacionalna strategija reforme pravosuđa. (10) U prvom, drugom i trećem krugu evaluacije, GRECO je uputio ukupno 40 preporuka Srbiji i skoro sve su sprovedene.

8) Evropska komisija, Izveštaj za Srbiju za 2016., Saopštenje o politici proširenja EU za 2016., str.12; Rezolucija Evropskog parlamenta od 14. juna 2017. o Izveštaju Komisije za Srbiju za 2016.

9) Transparency International, Indeks percepcije korupcije za 2016. godinu

10) GRECO, Evaluacioni izveštaj za Srbiju u okviru četvrtog kruga evaluacija, sprečavanje korupcije u odnosu na narodne poslanike, sudije i tužioce, objavljen 2. jula 2015.

Aneks – Politička procena u kontekstu člana 1.

Nova Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije za period 2013-2018. god. usvojena je 2013. godine, a kao opšti cilj se navodi „da se korupcija, u najvećoj mogućoj meri otkloni“, dok se kao prioritetne oblasti definišu: političke aktivnosti, javne finansije, privatizacija, pravosuđe i policija, prostorno planiranje i izgradnje, zdravstvo, obrazovanje i sport i mediji. U skladu sa preporukama GRECO-a, nastojanje je da se sprovođenjem Strategije eliminišu nedostaci u pravnom okviru finansiranja političkih partija, ojačaju mehanizmi za unutrašnju finansijsku kontrolu u javnom sektoru, kontrolu prihoda i sukoba interesa zvaničnika, kao i da se uspostavi efikasna koordinacija između policije, tužilaštva, sudova, tela za praćenje i drugih sektora društva koji se bore protiv korupcije.

Iako su zabeleženi rezultati u pogledu uspešne istrage i krivičnog gonjenja slučajeva korupcije uopšte, nema mnogo presuda za korupciju na visokom nivou. Prema poslednjem izveštaju EK, korupcija je i dalje prisutna u mnogim oblastima. (11)

Građanska i politička prava

Sloboda govora, informisanja, veroispovesti, savesti, kretanja, udruživanja, okupljanja i privatnog vlasništva

Ustavom i odgovarajućim zakonima zabranjuje se diskriminacija po osnovu pola, rase, jezika, vere, nacionalnog ili socijalnog porekla, imovine ili socijalnog statusa. Ustav garantuje osnovne slobode i prava građana koje priznaje međunarodno pravo, uključujući slobodu govora, informisanja, veroispovesti i savesti, kretanja, udruživanja i okupljanja i privatne imovine. Srbija je potpisala i ratifikovala sve najvažnije međunarodne instrumente u oblasti ljudskih prava. Istovremeno, kako su EK i EP u više navrata napominjali, sveukupno okruženje u Srbiji „ne pogoduje potpunom ostvarivanju“ prava na izražavanje mišljenja. (12)

Pored sedam verskih zajednica koje su priznate zakonom iz 2006. godine registrovano je i 18 verskih organizacija. Iako se manje verske grupe žale na preostale nedoslednosti i na nedovoljnu transparentnost procesa registracije, ukupna sloboda misli, savesti i veroispovesti se poštuje. Postignut je određeni napredak u pogledu prava osoba sa invaliditetom. Međutim, iako postoji opšti zakonodavni okvir, socijalna integracija osoba sa invaliditetom i dalje je ograničena.

Savet Evrope i Evropski parlament pozdravili su mere za poboljšanje zaštite LGBT populacije od diskriminacije, koju su preduzeli Ombudsman i Poverenik za ravnopravnost. Godine 2017. za premijera Srbije izabrana je osoba koja se javno izražava kao pripadnica gej populacije. Premijer i nekoliko članova vlade učestvovali su na paradi ponosa LGBT populacije u Beogradu 17. septembra 2017. godine. Za razliku od sličnih događaja u prošlosti, ova parada je protekla bez incidenata.

Postignut je napredak u pogledu imovinskih prava, posebno u pogledu imovine konfiskovane za vreme komunističkog režima.

Poslednja ocena dosadašnjeg uspeha Srbije u oblasti ljudskih prava u Univerzaln timeriodičnom pregledu Ujedinjenih nacija usvojena je 2013. godine. Glavne preporuke se odnose na prava dece (26% preporuka), prava žena (21%) i manjina (12%). Srbija je prihvatila 97% od ukupno 145 preporuka sačinjenih kroz proces revizije. (13)

11) Evropska komisija, Izveštaj za Srbiju za 2016., Saopštenje o politici proširenja EU za 2016., str. 12

12) Evropska komisija, Izveštaj za Srbiju za 2016., Saopštenje o politici proširenja EU za 2016., str. 19; Rezolucija Evropskog parlamenta od 14. juna 2017. o Izveštaju Komisije za Srbiju za 2016.

13) Ujedinjene nacije, Univerzalni timeriodični pregled, Srbija, i UPR Info statistika, dostupno na https://www.upr-info.org/database/statistics/index_sur.php?fk_sur=151&cycle=2

Aneks – Politička procena u kontekstu člana 1.

Uključenost žena, etničkih i drugih manjina u politiku

Zakonski okvir za zaštitu etničkih manjina je generalno uspostavljen, u skladu sa Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina, Saveta Evrope, čiji je Srbija potpisnik, i on se generalno poštuje. Prema popisu iz 2011. godine, oko 17% građana se izjašnjava kao ne-etnički Srbi (nije došlo do značajnih promena u poređenju sa popisom iz 2002. godine). Među 20 etničkih manjina, najmnogobrojnije grupe su Mađari (3,53%), Romi (2,05 %) i Bošnjaci (2,02 %). U trenutnom skupštinskom sazivu Srbije devet mesta su dobile partije etničkih manjina, ne računajući pripadnike manjina koji su poslanici na listama najvećih političkih partija.

Međuetnički odnosi u Srbiji su neujednačeni i variraju od regiona do regiona. Generalno su dobri u Vojvodini, ali su napetiji na području Sandžaka (sa velikom bošnjačkom zajednicom) i u tri opštine na jugu Srbije sa pretežno albanskim stanovništvom (Preševo, Bujanovac i Medveđa), gde je lokalno albansko stanovništvo masovno bojkotovalo popis 2011. godine. I Sandžak i tri pomenute opštine su i dalje nerazvijene.

Romi su i dalje najugroženija i najdiskriminisana manjina, mada su postignuta neka poboljšanja. Vlasti su preduzele mere za poboljšanje popisa Roma, kao i za povećanje njihove socijalne uključenosti i pristupa obrazovanju.

Ključni zakonodavni elementi za unapređenje i sprovođenje rodne ravnopravnosti su uspostavljeni. Broj žena koje se kandiduju na izborima i žena u parlamentu je u stalnom porastu. U sadašnjeg sazivu srpskog parlamenta (izabran 2016. godine), žene predstavljaju impresivnih 35% poslanika. U Srbiji je 2017. godine po prvi put u istoriji izabrana žena za premijera (i u širem regionu Zapadnog Balkana takođe). Osim toga, nekoliko članova vlade su takođe žene. U svakodnevnom životu, pored lošije zastupljenosti na tržištu rada od muškaraca i razlike u nivoima zarada muškaraca i žena, glavni razlog za brigu predstavlja nasilje u porodici, koje se često ne prijavljuje. Srbija je 2012. potpisala Konvenciju Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Sloboda od uznemiravanja, zastrašivanja i mučenja

Ustavne garancije protiv uznemiravanja, zastrašivanja i mučenja su na snazi i u velikoj meri su prihvaćene u praksi. Delegacija Evropskog komiteta Saveta Evrope za sprečavanje mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka nedavno je sproveda *ad hoc* posetu Srbiji u junu 2017. godine. Fokus posete bio je ispitivanje načina na koji se postupa sa licima koje je policija lišila slobode i praktične primene mera zaštite tokom pritvora. (14) Izveštaj još uvek nije objavljen. U poslednjem izveštaju o prethodnoj periodičnoj poseti ovog Komiteta, objavljenom 2016. godine, među nekoliko preporuka, izražava se zabrinutost zbog činjenice da većina prethodnih preporuka u oblasti zatvora nije sprovedena. (15)

14) Savet Evrope, Evropski komitet za sprečavanje mučenja i nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT), dostupan na <http://www.coe.int/en/web/cpt/-/cpt-visits-serbia-to-look-into-policing-matters-and-the-situation-in-remand-detention>

15) Savet Evrope, Evropski komitet za sprečavanje mučenja i nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT), Poseta Srbiji od 26. maja do 5. juna 2015, objavljeno 24. juna 2016.